

UNITÁRIUS KÖZLÖNY.

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE
KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

Szerkesztik: Nagy Lajos és Boros György.

Megjelenik havanként egyszer. Ára 1 frt 20 kr. Egyes szám ára 12 kr.

A rossz hideg.

Csikorgó egy hideg világ!
Hólep borit halmot, mezőt.
Fán, ablakon — dér, jégvirág: .
Előnkbe tár nagy temetőt.
Csak a nap csillog fényesen,
Amde sugára oly hideg,
Mint márványkeblű hölgy, midőn
Szerelmesének mond „igent“...
Be rossz ez a hideg!...

Hány dús, hány gazdag, jó meleg
Szobában dózsöl, mulatoz;
Számára minden pillanat
Élvet, gyönyört halomra hoz!...
Mi gondja rá, hogy sok szegény
Éhezve, fázva didereg!...
Mig teste, lelke fulladoz
A kéjben: keble oly hideg!...
Be rossz ez a hideg!...

A bordélyházak termiben
Órjult örömbe lejtének,

*Jelen számunkhoz egy fél iv mellékletet
csatoltunk.*

Vad bakkhanális*) táncz s zene,
S csók közt: mit nem felejtenek?...
Ki hül, ki hamvad annyi tűz,
Mi a honért éghetne el . . .
Kora tavaszra tél borul,
A bün s gyalázat szennyivel!...
Be rossz ez a hideg!...

Érdemjeles prémes kabát
Fedez, melenget sok kebelt:
Honárulásnak díja ez,
Pedig börtönt, ha érdemelt!...
Igy jár a bün . . . mig az erény,
A ki honáért vérezett:
Csonkán-bonkán daróczyt visel . . .
Jutalma nincs . . . megvettetett . . .
Be rossz ez a hideg! . . .

Fársáangi zaj, vad tombolás
Lármája hangzik szerte szét.
A kedvnek vége-hossza nincs:
Rövid nagyon a hosszú éj!...
Az élő borát a jó szülők —
Könnyelmű kedvvel élvezik,
Mig a vagyon elolvadoz,
S magzatjuk — koldussá teszik . . .
Be rossz ez a hideg!...

Csikorgó egy hideg világ!...
Hólep borít halmot, mezőt.
Fán, ablakon -- dér, jégvirág:
Előnkbe tár nagy temető...
Fehér világ, nagy temető:
Oh mennyi benned a halott!...
Élő-halott . . . mozgékony árny,
Hol sziv, hol jellem megfagyott!...
Be rossz ez a hideg!...

* Rédigér Géza.

*) Bacchanáliák voltak a Bacchus ünnepei, melyeken sok dózsölés, tivornyázás folyt.

Kepe megváltás.

Második kepeváltási alapnak tartom*) az ekklesiák tőkepenzeit. Az előbbi cikkemben jelzett ekklesiáknak együtt 130,840 frt tőkepenzök volt az 1887. év végével; tekintetbe véve, hogy ez vagy 96 ekklesia közt oszlik meg, illetve hogy ugyanannyi ekklesiáé, jelentéktelen összegnek látszik. Én azonban egy tömegnek veszem számításonban.

Első kérdésül merül fel: vajjon hasznos-e, hogy az ekklesiáknak tőkepenzök legyen? Hogy ne! Magam voltam, a ki mindig azt ajánlottam, hogy oly ekklesiák, melyeknek nincs tőkék, arra figyelmeztessenek és szoríttassanak, hogy magoknak tőkét teremtsenek; mert ezt egyfelől sikeres eszköznek láttam arra, hogy a tőke teremtés okáért az ekklesiák takarékosabb gazdálkodásra szoríttassanak; másfelől mulhatlanul szükségesnek tartom, hogy minden egyes ekklesiának legyen bizonyos tartaléka, melyhez valamely csapás, szükség esetén nyulhasson. Az anyagi erő — a pénz — nagy tényező; nagy biztosíték s egyzersmind biztosítása a szabadabb mozgalomnak.

Némelyek a tőkepenzt, mint nekem mondták, azért is szükségesnek tartják, mert az ekklesiák tőkepenzeit úgy kell tekinteni, mint megannyi bankot, melyből a koronként megszorult tagok biztos költsönt kaphatnak.

Mindamellet, hogy szükségesnek tartom, hogy az ekklesiáknak tőkepenzök legyen, még sem nagyon örvendek hogy van, s különösen, hogy az a jelen alapon áll.

A fenn jelzettben jelentékeny összeg egyes hiveinket terheli, mint egyenes adósság; nem igen van ekklesiái tag, a melyik az ekklesiájának ne tartoznék pénzzel, e viszony két táborot teremt, egyikben van az ekklesia, mint költsönt adó; másikban az egyes tagok, mint adósok. E viszony némi ellenséges állást szül az ekklesia és tagjai között. Ha az ekklesia, mint költsön adó, pénze biztosítását és kamatai pontos befolyását megkivánja és sürgeti, az egyes tagok érdekeiket megsértve érezvén, idegenkednek az ekklesia érdekétől.

Szivesen eltűröm, hogy az ekklesiák vagyonát az egyes hivek az ekklesia megsértése nélkül használják, hogy a tagok az ekklesia közvagyonából némi előnybe részesüljenek; ezért nem bánom, hogy az

*) A megelőző közleményeket lásd I. köt. 134. és 219. l.

ekklésiák vagyonát bankoknak tekintsük, melyekből a tagok szükség idején, rövid időre, bizonyos és biztos pénzt kapjanak.

Erre azonban két megjegyzésem van.

Egyik az, hogy az egyes ekklésiáknak, különösen nehánynak, forgópénz tőkéje nagyobb annál, hogysem csak a tagoknak legyen időszereint való szükségükben segítségökre; mert csak erre szorítkozva a pénz nagy része gyümölcsözetlen heverne.

Másik észrevételem, hogy az egyes tagok az ekklésia pénzét közös vagyonnak tekintik, ha van szükségök, ha nincs, költsönt vesznek az ekklésiák pénzéből, csak azért, mert más is veszen. E nézet nagy csapás: tanubizonyosságul megnevezhetném két középszertű ekklésiánkat; egyik malmát, másik egy erdejét adta el, mindenik kapott vagy 5000 frtot. A dolog 20 évvel ezelőtt történt. Ha mind a két ekklésia az akkor kapott pénzt pénzintézet útján kezelé, vagy értékpapirokba fekteté s kamat halmazással növelé vala; most a kepeváltás biztos tőkéjével birna. De mi történt? A hivek az egész pénzt kölcsönképpen kiosztották magok közt. Ma már, miután egyházi kormányunk a kamatok pontos fizetését s a tőkék biztosítását megkivánja, a tagok a magok vagy elődeik által meggondolatlanul felvett adósságnak nyomorultjai; ezen kiváló példához hasonló viszonyok fájdalom mondhatni mindenik olyan ekklésiánkban, melyeknek nagyobbacska tőkepénzök van, megvannak.

Általánosan terhes az egyeseken az adóság a korábbi időkben gyakorlatban volt azon rossz szokás miatt, hogy a befolyini kellett, de de bé nem folyt kamatokat, mint új tartozást, a tőkéhez csatoltak, ez által bár a tőkék számban növekedtek, de soliditásban csökkentek.

Egyházi kormányunk a tőkék biztosítását megkivánván, de jure nem lehet azt állítani, hogy a jelzettem jelentékeny tőke csak papiron van; azonban még is el kell ismernünk, hogy tényleg holt tőke, mert realizálása, bévétele végtelen bajjal, kiszámíthatlan zavarral, háborúsággal járna.

A jelzettem nehézségek és bajok mellett is lehetetlen és indokolatlan volna az ekklésiák tőkepenzeit számításba nem venni. Lám, ha felvesszük, hogy a meglevő 130 ezer forint csak 5%-ot hajt is; évenként 6500 forint kamatot kapnak az ekklésiák, ha ez összegből 5000 forintot fordítanak folyó kiadásaira s csak 1500 frtot tegyenek évenként kepeváltási tőkéül 30—40 év alatt pénzintézetnél vagy értékpapirba helyezve, mint 80—100 ezer forint, jelentékeny kepeváltási alapul szolgálna.

Hogy azonban az ekklesiák tőkái részben a kepe váltási alap megteremtéséhez jelentékenyül járulhassanak ; mindenek előtt meg kell azokat, jelen, helytelen, sőt mind az ekklesiákra, mind a tagokra veszeljes állapotjoktól menteni.

Mi módon ?

Mint mondám, magam is helyesnek találom, hogy mindenik ekklesia pénztárában legyen kevés pénz, a melyet a megszorult tagok rövid kölcsönökül használjanak ; de hogy az ekklesiák egyes tagjainál megnyomult, állandó tőketartozások legyenek ; azt veszedelmesnek tartom, kivált ha kepe váltási tőke elállítására akarjuk részben használni.

Legelső és mulhatatlan teendőnek tartom tehát, hogy mindenik ekklesia a tagoknál levő pénzt, adóságot, vonja bé. Mivel pedig a tartozások egyszerre való befizetése igen nagy romlása lenne a hiveknek ; a befizetést apró részletekben, például évenként 5—10%-át kellene végrehajtani ; s hogy ezt könnyebben megbirják az adósok, a kamatlábot lehet és kell is szállítani.

Világosítsuk a kérdést példával. Egy hallgató adós az ekklesiájának 100 forinttal ; fizet ezért kamat czimen minden évben 8 frtot ; mondja az ekklesia, hogy a 8 forint helyett fizesen 15 esztendeig esztendőnként 10 frtot. Az igaz, hogy a 15 esztendő alatt 150 frtot fizetne. De a jelen rendszer szerént 15 év alatt csak kamatot 120 forintot fizetne, s a 100 frt adósság még fennállana rajta. Ellenben az évi 10 forinttal kamatot tőkét együtt törlesztene s örökre megszabadulna ez adósságtól.

Hát az ekklesiával mi történnék ?

Nagyon jól járna ! Az évenként kapott 10 frtból 5 frtot, mint kamatot felhasználna saját szükségeire, 5 frtot pedig mindig pontosan pénzügyintézetnél helyezne el, hol évi bétételei kamathalmazással gyarapítatván, a 15 év lejártával, midőn az adós megszűnik adós lenni, a 100 frt tőke 5 kamatláb mellett is meglenne a takarékpénztárban, nagyobb kamatláb mellett még több.

E rendszerrel a számos adós megmenekül a terhes kötelezettség alól ; az ekklesiák tőkái biztosítatnak s ekkor aztán részben fennakadás nélkül fordíthatnának kepeváltási alapul.

Mostani kezelés és rendszer mellett, a tőkepénz, mind az ekklesiákra, mind a hivekre nagy teher, s nemcsak vagyoniilag hat zavarólag, hanem még erkölcsileg is, mert az a mi egykor, mint felvett kölcsön, jó segítség volt, most, mint állandó teher, folytonosan bántja.

Bizonyos lelki bátorság kell ahoz, hogy az ember az élet terheivel megtudjon küzdeni. Nagyon óhajtjuk, hogy hiveink ezekkel a terhekkel nézzenek bátran szembe. Ha az ajánlottuk módon dologhoz fognak, rövid időn örömet fogják látni.

Kovácsi Antal.

Temetőben.

— Gyermek sirja mellett —

Még alusznak a virágok	Itt pihensz a sír ölében,
De soká már nem tart álmok ;	Kedveseid közelében ;
Fölserkennek új életre	Mégis tőlünk olyan messze,
Tél után szép kikeletre.	Megsiratva, megkönyezve.

Kis halott te szép virágszál,	De hiszünk egy szebb tavaszban
Még alig hogy kivirágszál,	Az örökben, az igazban :
Itt e földön alig éltél :	Zára nyílik a sirboltnak
Álmodozni sirba tértél.	S feltámadnak mind a holtak.

E reményben állunk itten,
Valósítsd meg ezt óh Isten!
És megenyhül lelkünk bújá
Hogy ott egymást látjuk újra!

Sántha Károly.

Az ámerikai unitáriusok munkálkodása.

Az unitarizmus Észak-Ámerikában nem az a mi ezelőtt ötven esztendővel volt. Magyarországon is jó részt különbözik a mostani az ötven év előttitől. Ezzel vádolják az unitarizmust azok, a kik nem barátjai s ezt bevalljuk mi, a kik unitáriusok vagyunk, sőt hozzá kell tenünk, hogy ha most is olyan volna, mint ezelőtt ötven évvel, az volna a baj. Az idővel együtt minden halad a világon. Az ember, bármily legyen is vallása, ki nem kerülheti a változtatást életmódjában, munkásságában, izlésében és gondolkozásában. Vajjon hiba-e az, hogy a legegyszerűbb faluban is kezdi elfoglalni a házfedelen a szalma helyét a zsendely, a zsendelyét a cserep és a cserepét a pléh? Vajjon hiba-e az, hogy a faluban nemcsak a pap s a mester olvas ujságot, mint régen volt a szokás, hanem a közönséges földmives ember is. Hogy ha ezek s ezek mellett száz meg száz új dolog nem hiba, akkor az sem hiba, hogy ha gyermekeinknek azt a kátét tanítjuk, a melyet 1883-ban bővítve és

javítva adtak ki s nem azt, a melyet 1579-ben irtak és fogadtattak el zsinatilag.

A vallásos hit világa éppen úgy nő, mint a természetié, a szerint, a mint látásunk élesedik. Ma a rendkívül tökéletesített látócsövek segítségével nem kétszer, hanem tizszer akkorának s százszor olyan gazdagnak látjuk a csillagos eget, mint ezelőtt száz évvel látták. Miért ne lehetne tágasabb a lelki szemek vizsgálódásának országa is. Avagy hiba volna az, hogy ha mi ma a gyermeket szülője vétkéért nem tartjuk bűnbe süllyedtnek, s lelke mivélése eszközeit minden nap tökéletesítjük, azért, hogy ő legyen tökéletesebb mint mi szülők vagyunk. A jó Jézus azt tanította legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes. A szerető Isten szivünkbe oltotta az előre törekvés kiolthatatlan vágyát. Az ők akarattjuk szerint járunk el, ha naponta jobbakk igyekszünk lenni s jobbá igyekszünk tenni másokat.

Az amerikai unitárius testvérek a szent törvénynek, kivált az utolsó felét tartják a mostani kor szellemével összhangzó kötelességöknek. Eszközük, módjuk s így munkájok eredménye fölülhalad mindent, a mire mi képesek lehetnénk, de sok benne a lelkesítő, a biztató, a példányszerű Mult évről szóló évi jelentésükben ezeket olvassuk :

„Az amerikai unitárius társulat igazgató választmánya jelen 1887—88. évi jelentését kedves és reményteljes érzelmekkel teheti meg. A tények általán igazolják ez érzelmeket. Szervezett ekklésiáink száma a mult évben tizenhéttel szaporodott; s az utolsó öt év alatt ötvennél többel; míg a korábban létezett ekklésiák szellemiekben és világiakban nem hanyatlottak. Utolsó jelentésünk óta egyes ekklésiáink testületünk czeljaira 53 ezer dollárnál (120 ezer frt) többet adakoztak; ez 3 ezer dollárral több a mult évi adakozásnál, s éppen kétannyi, mint a mennyit ezelőtt 10 esztendővel adakoztak. Kétszázötvennél több ekklésia vett részt ez összeg beszolgáltatásában; kellemesen közeledünk ahhoz a számhoz, melynek mindenik évben jeles munkával kell tanusítani hitét. Harminctől negyvenezer forint folyt be pénztárunkba adományokból és hagyományokból.

„Okunk van hálások lenni, mert ügyünk előre haladott; de nem igen van okunk elbizakodni, annál kevésbbé dicsekedni! Ha meggondoljuk, hogy hány millio, mindkét nemü, embertársunk van, kik egyházon kívül állanak, s a kik nem részesülnek vallásos oktatásban; úgy találjuk, hogy mindenik tiz év arra kötelez minket, hogy száz templomot építsünk ily embertársaink számára. Meg is lehet, ha komolyan akarjuk. Ha ugyanis meggondoljuk, hogy mily kevés szegény ember van közöttünk s hány házban van nagy gazdagság és fény, azonnal kitéjük, hogy ötvenezer dollárral még nem eléggé mutattuk ki áldozatkészségünket az iránt, a minek mindnyájunk előtt kedvesnek kell lenni — az erkölcsi és keresztény igazság iránt, melyet nem csak a magunk, hanem az egész emberi nem javára örököltünk. Oly vallási testületnek, melyről valójában elmondhatjuk, hogy jellemre oly művelt és tiszta,

mint bármely felekezet és az élet céljairól s a keresztyénység munkálkodásáról oly emelkedetten gondolkozik, mint bármely felekezet, minden évben sok nemes törekvésü és lelki kincsekkel gazdagon megáldott fiatal emberét kell kiküldeni, nem hogy régi gyülekezetekben szolgáljanak, hanem hogy apostoli odaadással új gyülekezeteket teremtsenek. Tesszük-e ezt? Ismételjük, nekünk okunk van hálára; mert hiveink felelősségök érzetére kezdettek ébredni; de mennyiszor van okunk panaszkodni, hogy ez ébredés lassu és fogyatékos.

A jelentésben részletesen eládatik a társulat munkálkodása, mely legsikeresebb volt a csendes tenger partvidékein. Új vállalat a Japánba telepített missio; mely pár havi fennállás után már szép sikerrel biztat.

A társulat főfelügyelete és vezetése alatt három különböző társulat munkál. Az elsőnek célja a kisebb ekklesiáknak templom építésre költsönöket adni. Az indiánok civilizálására iskolákat fenntartó társulat és az unitárius társulatot munkálkodásában támogató, a szegényebb ekklesiákat segedelmező nő társulat. Ez intézi egyszersmind a csatlakozni kívánókkal a közlekedést és a társulat kiadványainak a terjesztését.

A pénztárnoki számadás szerint az összes bevétel 172,399 dollár volt, melybe azonban 24000 dollár alaptőkéből vétetett a templom építésre előlegező egylet dotálására; a jelzett összegből csak 1520 dollár a pénztári maradék. A kiadások közt legmagasabb tételekkel fordulnak elé: a missio és a gyengébb ekklesiák segedelmezése 42,725 dollár, nyomtatványokra 11335 dollár.

A kolozsvári iskolánkban felállítandó Channing tanári alap állása 3971 dollár, csak 3%-os kamataival gyarapszik.

Ezek az adatok szolgálnak tájékoztatóul annak megismerésére, hogy az amerikai unitáriusok mily erővel munkálkodnak a Krisztus evangéliuma hirdetésében. Minthogy ezek az adatok teljesen hitelesek elég volna csak ennyit szólanunk mindazoknak, a kik nem ismerik, mindazoknak, a kik azt hiszik, hogy ismerik s még megis tudják bírálni az amerikai unitáriusokat. A debreczeni ev. ref. papnövelde érdemes tanára Balogh Ferencz ur az utóbbiak közé tartozik s a Debreczeni Prot. Lapban a múlt év utolsó felében több cikkben ismertetvén az amerikai unitáriusokat arra a következtetésre jött, hogy a Channing és Parker ideje óta hanyatlóban van az unitarizmus Amerikában.

Minthogy ebben a kérdésben nyilatkozni legilletékesebbnek tartottuk az amerikai unitárius társulat titkárát, Grindall Reynolds urat ezennel közöljük kérésünkre hozzánk intézett levelét:

Boston, Mass, 1888 decz. 18.

Kedves Uram! Legjobb lesz, ha válaszul a legegyszerűbb választ adom. Az unitáriusok szervezett testületté 1825-ben alakultak, ámbár szervezetlenül már az előtt jóval voltak egyházaik.

1825-been volt az unitáriusoknak 150 egyházok.

A Channing halálakor 1842-ben volt 229.

A Parker halálakor 1858-ban volt 244.

1870-ben volt 330.

1886-ban volt 353.

„Ma van 391 vagy 392, a melyhez hozzávehetnénk még egy néhányat, melyek éppen most szervezkednek, s ha a szaporodás ebben a mértékben halad akkor rövid idő alatt tul kell haladnunk a 400-at

„A mi az unitarismus biztos halálát illeti, hát erről beszélnek mióta csak én tudom. Hallottam, a mikor még nem volt 200 egyházunk, hallom most, a mikor van 400, s ha élek, bizonyosan hallani fogom harmincz év mulva is, a mikor meglehet már 600 egyházunk lesz.

„Hogy nem szaporodunk oly gyorsan, a hogy szaporodhatnánk, annak két oka van. Első az, hogy nem vagyunk prosélita gyűjtő testület, s következőleg nagyobbára természetes uton szaporodunk. Második s ennél fontosabb az, hogy most már általában sem Uj Anglia, sem a nyugot más vallásu szószékein nem prédikálják azt az igazi Calvinismust, a mit régen. A kiválasztás és praedestinatio dogmája már teljesen eltűnt. Az Adám esetéről s az örök kárhozatról szó sincs. Az örök büntetés és a végtelen pokol csak ritkán emlegettetik. A megváltás dogmáját most már sok helyen szellemies értelemben veszik s a Krisztus vére bűnmosó erejéről keveset lehet hallani. Szóval ma a Calvinismus a Calvinista szószékeken nem az, a mi ezelőtt 60 évvel volt. A ki uj Anglia s a nyugot vallásos életét lelkiismeretesen vizsgálja az, ezt el kell hogy ismerje. Ennyiben ez tény, s ezt véve fel az unitarismus szükségessége kisebb, mint volt egykor, de mind a mellett is az unitarismus nagy munkát végez és még nagyobbra van elhíva.“ **B. Gy.**

Egy falusi este.

Mihály bácsinál több jó embere, szomszédja és komája koppant össze. Mit is csináljon az ember falun azokon a hosszú-hosszú téli estéken, ha el nem rándul egyik másik jó embere házához?

Mihály bácsi, meg kell adni, M . . . községben jó mesélő székelj ember, a hány ősz haja, annyi tapasztalata. Féri, az unokája pedig könyvszerető ficzkó-legény. Azt mondják, hogy a nem rég alapított kis könyvtárból már száz könyvet is végig olvasott. Téli estéken másoknak is szeret felolvasni vagy mesélni abból, a mit már olvasott. Aztán a dolgot meg is magyarázza a többieknek. Elmondja, hogy a könyvekben elbeszélte szép historiáknak nagyobb része valósággal sohasem történt meg, hanem csak mulatságnak okáért irták; a mulatság mellett még tanulhatunk is sok olyant, a minek egy vagy más oldalról hasznát vehetjük.

Ezek után könnyű megérteni, hogy miért járnak esténként sokan ehez a házhoz. Most is többen vagyunk.

Az egyik arról beszél, hogy be jól telet a vetés hótakarója alatt, mely a föld melegét nem engedi ki az áldásról. A másik saját baját panaszolgatja komájának. Némelyik azért aggódik, hogy az ital-árendát a faluban nem vevék ki olyan drágán, mint a tavaly. Kár is volt zsidónak nem adni, erősíti.

Ebből aztán vita kerekedik. János bácsi erősen veri a vasat, hogy zsidó bé ne a faluba, mert az tönkre teszi a népet, a hová csak befészkelődhetik. Siet meggyőzni mindenkit, hogy a kevesebb árenda jó jel, mert oda mutat, hogy a nép kevesebb italt fogyaszt, mint régen. Ne féltsük azt a falut, vitatja keményen, a melyben megbukik a korcsma-bérlő.

— Már én azt mondom atyafiak, szól István Antal, a falu pennája, hogy ezen a réven éppen a tanító urat illeti a dicséret. Higyjék nekem atyafiak. Négy éve jött csak a községünkbe és már ki tudta vinni, hogy vasárnap délután is üres a korcsma. Ez nagy dolog. Most a helyett vécsernye után felolvasó és szavaló összejöveteleket tartunk. Ez sem semmi dolog. A népkönyvtár három év alatt 50 frt ára könyvvel gyarapodott. Ez is a tanító ur buzgóságát dicséri.

— Legyen több rovat, szaporodjék az adó, vegyék bérbe még olcsóbban a korcsma-tartást, — veszi át a szót bíró uram, — csak kevesebb pénzünk menjen korcsmáros kezébe. Akkor ezt is, azt is fizethetjük, élhetünk is, előre is haladhatunk, én csak a mellett vagyok.

Ezekkel szemben Péter bácsi folyvást erősítette, hogy csak igyék, a kinek kedve van, úgy is csak az a miénk, a mit lenyelünk. Mehet azért előre egyéb dolog is, ha több az árenda s még sem jó rovat a nép nyakába.

Mihály bácsi eddig hallgatott. Czirogatta térdén ülő kis unokáját. Mert avval dicsekedett a kis pajkos fiu, hogy már ma este egyedül fogja elimádkozni a miatyánkot, a nélkül, hogy édes anyjának egy szavát is igazítani kellene.

De a társaság beszédére is figyelt az öreg, mert egyszer csak megszólal: Bizony élő példa vagyok fiaim, én magam, hogy mit tesz az itkányosság a szegény falusi emberrel, a ki a földet turja egész életében és mit teszen a józan munkásság. Ti, fiaim, mind mai, tegnapi legények vagytok, én pedig már öreg legény, ki a kerékvágást is nehezen lépem át; én már sokat tapasztaltam a javából és a rosszából, azért figyeljetek csak, elbeszélem, hogy miképp volt az.

Mindenki figyelmeztet, várta, hogy mit beszél az ősz öreg.

— A dolog ott kezdődik, hogy kaczkias legény voltam, az orromat is fenhordoztam egy kicsit, mert hát szép birtokocska négy czimeres ökör és sok ingó-bingó marha maradt volt reám apámról. A negyedik faluig is elmentem leánynézőbe, bomlott is utánam sok fehérchseléd. Hát végre megházasodtam.

De volt egy bibije a dolognak. A feleségem hamar észrevette, hogy nem szeretek dolgaim után látni és többet megyek a korcsmába, mint kellene. Nogatott, czirmolt, zsémbelt is, de csak annyi volt annak a haszna; mert akaratos fő lévén és férfi, nem szerettem volna, hogy házamnál még asszonyi szó is nyomjon a latban.

Alig lehettem más fél éves házas, mikor azt kellett látnom, hogy nálam rosszul áll a dolog. Zenebona, perpatvar csakugyan járta, mikor haza mentem. Otthon cseléd és asszony kézben pusztult minden. Csak ezt akkor még nem látta át a rendesen nehéz fejű gazda, hiába kérte a felesége. Hát asszony diktál nekem, nekem, a kiért minden leány bomlott? Ezt gondoltam és keservemben ismét elmentem oda, a hol a magyar ember búját szelidíti, fejét szédíti, életét rövidíti, zsebét könnyíti. És ez így folyt napról-napra.

— Ki gondolná, a ki kendet látja, hogy ez mind igaz. Jegyezték meg többen.

De maradjon az aprója. Abban nincsen semmi szép. Elég az hozzá, már hat éves házas voltam, két szép fiú apja, mikor azon vettem észre, hogy négy szép ökröm két tehénre soványkodott s még hozzá adósságom is van. Szegény feleségemet csontvázzá tette a tenger bú. Én meg csak annyit változtam, hogy egy-két év után bor helyett pálinkára fogtam a nótát. Sokszor feltettem magamban, hogy megjavulok, de az csak annyit ért. Nagy úr a szenvedély, ha markába kaparithatta az embert!

Feleségem már rég felhagyott volt javításom szándékával. A gazdaság körül mindent megtett szegény áldott asszony, türt, mint egy férfi, de mégis oda jutottunk, hogy más évben felesleges volt a szolga. Minek? gondoltam. Eddig sem kellett volna! Magam is elbánhatok egy ilyen kicsi rongyos gazdasággal. És el is bántam volna — véglegesen, ha egy dolog közbe nem jó.

Mindenki kíváncsi volt erre a dologra.

Legkisebb gyermekem keresztelőjét tartottuk éppen. Házamnál volt ez alkalommal a tiszteletes ur is, a kit ki nem állhattam azóta, hogy a katétráról egyszer rámolvasott volt; a templom is maradhatott tőlem e miatt. A vele való találkozást is kerültem. Most pedig pirongatástól, erkölcsi leczkétől félttem és feltett szándékom volt elosonni hazulról, ha részegességemet még csak szóba hozza is. Azt azonban nem is tette. Arról kezdett beszélni, hogy feleségem milyen szép gyöngéden, isteni félelemben neveli fiaimat.

Hát még azt is tudja, hiszen alig láttam párszor házamnál? gondoltam és félttem, hogy mindjárt az én dicséresemre kerül a sor. Már járt is eszemben, hogy megszököm előle. Azonban szóba sem hozott. Hanem arra vitte a beszédet, hogy mindent meg lehet tenni, csak a k a r a t kell hozzá. Én is beleszóltam, mert teljes életemben sokat adtam akaratomra, kivált a feleségemmel szemben! Mikor erről egy darabig úztük-fűztük a szót, egyszer a tiszteletes csak szavamon fogott.

— Tudna-e akarni, Mihály gazda, magával szemben?

— Tudok és tudtam is mindig, tiszteletes uram, a mikor csak akartam.

— Hát sohasem akart felhagyni az ivással?

— Akartam is, nem is. Feleltem meghökkenve. Azt csak én tudom tiszteletes uram, milyen az én életem. Eddig végem volna, ha némelykor társaságot nem keresnék búfelejtőnek.

— Nem ott a baj, Mihály gazda — mondá féltréfásan — nem tud kend akarni . . . Akarni nem tud kend!

— Nem-e? Nem tudok akarni? Én?

— No hát akarjon Mihály gazda, ha tud, akarja, hogy négy hónapig nem iszik szeszes italt.

— Akár kezet adok reá tiszteletes uram, ha akaratom erejében csak annyira bizik.

— Ne adjon kezet. Mással szemben egészen más akarni az embernek, mint önmagával szemben.

Éreztem a szelid szavak irtozatos hatását. Bántott minden szó, pedig éreztem, hogy igaza van. És más részről meglepett, hogy most, a mikor szavai hatását láthatja, szövi tovább a dolgot, nem fogadtatja fel velem, hogy többet nem iszom, hanem szépen másfelé viszi a beszédet. Ez az eljárás szemeimet magam felé fordította. Eddig sohasem vizsgáltam magamat. Most irtóztam magamtól. Egy olyan ember, egy olyan férj és egy olyan gazda állott előttem, mikor közelebbi öt évemre visszagondoltam, a kitől elundorodtam én magam.

Addig feleségem, rokonaim és mindenki eleget verték a fejembe, hogy: te Mihály hol a lelked, hogy tönkre teszed magadat, vagyonodat, gyermekeid jövőjét? Eleget szidtak, eleget elkeserítettek, de én ezt a keservemet is csak itallal vigasztaltam. Egy ember volt csak, a ki önérzetemre hatni tudott. Mindent eltűrtem a mig önérzetem szunyadott és vágyam ébren volt; de mikor akaraterőmet csak úgy félvállról kétségbe vonták és még szóba sem akartak velem állani, ha akaratomról volt szó; akkor önérzetem felébredt és segített akaratomnak az uralkodó szenvedélyt legyőzni. Én legyőztem magamat, a kit senki és semmi legyőzni nem tudott. Azóta csak egyszer járt szeszes ital a számban.

A dolog eleinte nehezen ment. Hej nehéz is megjavulni! Megmelegedett a vágy. Ugy éreztem, hogy ha nem engedek neki, végem van. En munkával öltem el a vágyat. A munka egészséges orvosság, fiam, jegyezzétek meg. Volt idő, hogy már-már magával sodort a szenvedély. Volt idő, midőn annyira mentem, hogy elhatározásomat megszegni nem akarva, kalánnal hordottam fel egy tányér pálinkát. Nem ittam tehát, hanem ettem az italt, mert azt nem fogadtam volt. Akkor eszembe jutottak a pap szavai, a miket az akaratról mondott volt. Szé-

gyeltem magamat, elundorodtam, hogy akaratomnak ennyire parancsol a vágy. És elhatároztam, hogy még jobban akarok és úgy lett. Nehéz dolog is, fiaim, vágyainkat zabolázni, felettök urnak lenni. A ki ezt megtanulta, az mindent tud, a mi az életre kell. Könnyebb tiz asszonynak parancsolni, mint magunknak!

Lassanként belé-belé kapva megszerettem a munkát, megtanultam gondoskodni. Először folytonosan erősen kellett akarni. Azután kedvet kaptam. Végre nélkülözhetlennék éreztem dolgozni, az élet bajaival küzdeni és töprengeni. Eladott birtokomat lassan-lassan visszaszerezgettem, sőt idővel valamicskével gyarapítottam is. Ökreim most is ritkítják párjokat a vásárokon. Régi kiállhatatlan zsémbes feleségem a világon a legjobb asszonyá vált, házi életem békés, kellemes lett. Pedig csak én változtam meg. Annak a toronynak építésére is tudtunk valamit áldozni. A papnak pedig régóta két bért fizetek. Ő volt az oka, hogy belőlem becsületes munkaszerető ember lett. Életrevaló gyermekeket neveltünk, a kik kívánom váljanak díszére községünknek és most felsuporodott unokáimban is gyönyörködhetem. Csak az bánt, hogy áldott feleségemet eltemettük ezelőtt hat évvel. Nyugodtan halok meg, mint az öreg Simeon, mert életem nem veszett kárba.

Elég az hozzá, fiaim, hadd legyen a faluban róvatal, hadd kevesedjék az italárenda. Azt jelenti ez, hogy a nép munkás, mértékletes, józan, életrevaló!

Köszönöm atyafiak, hogy figyelemmel hallgatták szavaimat. Így végezte a tisztos ősz. Holnap, ha vecsernyéről kijöttünk, én is eltapogok a gyűlésbe, mert hallám, arról lesz szó, hogy miféle könyveket szerezzünk könyvtárunknak, az idén gyűlt pénzből.

Péterfi Lajos.

Minden napra egy gondolat.

Vasárnap.

Isten ismeretével egybekötjük az erkölcsök kegyességét és Isten parancsai iránti engedelmességet. Mert a ki tetteivel tagadja, szavával hijába erősíti, hogy Istent ismeri; s hasztalan mondja, hogy Krisztusban van és él, a ki nem jár világosságban és azon úton, melyet Jézus megmutatott. Mert ő nyilván mondotta: A mit én tettem, tanítottam, azt tegyétek s tanítsátok. Pál pedig: Legyetek az én követőim, mint én vagyok a Krisztusé. Nem minden, a ki azt mondja: Uram, uram! megy be a mennyeknek országába.

Đávid Ferencz által Tordára 1479-be
összehivott zsinat egyik tétéle.

Hétfő.

Az tesz sokat, a ki jól elvégzi a mi rá bízott.
Az a kinek szívében igaz és tökéletes jótékonyság honol, semmiben

sem keresi a maga hasznát, hanem azt, hogy mindenben Isten dicsőítessék. Az ilyen senkire sem irigykedik, mert ő magára egyedül semmiben sem tud gyönyörködni.

Kempis Tamás.

Kedd.

Minden parányi jó tett,
Mely a könnyvet letörli:
Égig hat mint napsugár
Mínhogy maga is égi.

Burton.

Szerda.

Minden nemes cselekedet, minden önzetlen gondolat, minden jóra irányuló őszinte szándék valósággal az Isten tiszteletéhez tartozik.

Clarke Freemann Jakab.

Csütörtök.

Míg szívünk van, az isteni szomjat nem olthatjuk el magunkban; minél nagyobb ez a szomj bennünk, annál nagyobbak leszünk.

Sámi László.

Péntek.

A veszélyeket nem kerülhetjük ki. Ezek az emberi élethez tartoznak. Szüntelen mélységek mellett járunk. Férfiatlan, oktalan dolog s az Istenben és emberiségben való hitetlenségre mutat, megtagadni magunktól és másoktól a szabad tért, legjobb erőink kifejtését azért, mert abból reánk nézve összeütközések és fájdalmak származhatnak. Igaz ugyan, hogy sokan a biztonságot legfőbb jónak tartják. De az Isten valami jobbat is tűzött előnkbe: az erőfeszítést, a küzdelmet és haladást. S vajjon nem kedves dolog-e egy oly világban élni, mely szüntelen forrongásban van, ha szinte szenvedünk is benne?

Channing.

Szombat.

Szabadon, bűn és erény közt
Választhatni, mily nagy eszme,
S tudni mégis, hogy felettünk
Pajzsul áll Isten kegyelme.
Tégy bátran hát, és ne bánd, ha
A tömeg hálátlan is lesz,
Mert ne azt tekintse czélul,
Önbecsét csak, ki nagyot tesz,
Szégyenelve tenni máskép;
És e szégyen öntudatja
A hitványat földre szegzi,
A dicsőet felragadja.
Ámde útat felségében
Ne vakitson el a képzet,

Hogy a mit téssz, azt az Isten
Dicsőségére *te* végzed,
És ő épen rád szorulna,
Mint végzése eszközére:
Sőt te nyertél tőle dísz, ha
Engedi, hogy tégy helyette.

* * *

Mondottam ember, küzdj és bízva bízzál!

Madách Imre.

Egyleti élet és munkásság.

Olvasóinkhoz. Már jó részt belefogtunk a második év munkájába. Olvasóink és íróink sok buzdítót irtak és mondtak el a multról. Bíráink szavából okulást szereztünk, s lelkesítőleg hatott ránk, midőn oly tekintélyes lap, mint a „Pesti Napló“ azt nyilváníttotta, hogy kis lapunk első évfolyama irodalmi magaslatra emelkedett. Egy másik lap, az „Ellenzék“ szavai minket s az olvasó közönséget egyaránt illetnek: „Az „Unitárius Közlöny“ becsülendő célja főként az erkölcsi érzék felébresztése és növelése. Manap, midőn a sajtó ezerféle termékei között óriási arányokban terjed a hús és vérből fakadó emberi rosznak reális és durva rajza, immár valóságos ritkaság mindaz, mi a szívek jobbik feléből tiszta morális költészet gyanánt kívánkozik nemes életre. Kétszeres szolgálatot tesz minden oly folyóirat, mely a vallás és morál szolgálatába az eredő jónak hirdetése végett bocsáttatik a közönség használatára. Ilyen nyomtatvány az „Unitárius Közlöny.“ Olvassa mindenki, a ki érzi magában a jót.“ Ezekhez mi csak annyit adunk, hogy a kiben sikerült felébreszteni egy-egy jó gondolatot s biztatni egy-egy ébredező szándékot, az tegyen egy jó szót az „Unitárius Közlöny“ mellett.

Jelen számunkat megküldjük mindazoknak, a kiknek az 1-ső számot küldöttük s ha vissza nem fog küldetni úgy fogjuk tekinteni, mint az egész évfolyam megrendelését.

Pap nélkül. Egy néhány ekklesiánk már jó darab idő óta, mások pedig nagyon régóta mind csak pap nélkül vannak, mivel oly csekély fizetést tudnak ígérni, hogy azért még közepes tehetségű ember sem vállalkozik. Igaz, hogy ez nem mutat apostoli szellemre, igaz, hogy ha az evangelium első hirdetőire gondolunk: szegyen pirja fut át arczunkon, de még sem tehetünk arról, ha a világ megváltozott s még a pap sem tud élni rendes fizetés nélkül. Az apostoli időben minden ajtó nyitva állott az Ur szolgája előtt, ma csaknem megfordítva áll a dolog. Ma a pap ajtaja kell hogy nyitva álljon, s nem egyszer neki kellene hogy adjon a szegénynek, a közügynek De másfelől tekintélyes számu családtagjai gondozása, gyermekei nevelése a mai világban erősen sok

költséget igényel, mert még azt is megvárjuk, hogy ő legyen irányadó. Méltó kívánsága ez a hiveknek, de méltó, hogy a hivek lássák el papjokat s tanítójukat, kire a mondtak egyaránt illenek, állásához méltóan. A tapasztalat arra tanított, hogy a még most is gyakorlatban levő képező rendszer nem elég czélszerű. A képét meg kell váltani, ez a jelszó. Erről beszéltünk mi már három alkalommal. Melegen óhajtjuk, hogy az érdekeltek vegyék szivökre a dolgot s az ajánlott módokat használják fel, mert ha a kepe meg lesz váltva az eklklésia nem fog pap nélkül maradni, mert isten támaszt apostolt a kellő időben, minden szemjuhozó léleknek. T e e n d ő most az volna, hogy nemcsak a fiók-egyletekben, hanem az eklklésiákban is tartatnának értekezletek s a kérdést beszélnek meg pap és hivek együtt.

Népkönyvtárt kell teremteni! Ezt a jelszót ismét elévesszük s reméljük, hogy meghallják azok, a kiknek hallani kell. A mivel ember egy nap sem lehet el olvasás nélkül; az olvasás annyira életfeltétele, mint a kenyér; még ha börtönbe vetik, akkor is a szük koszt mellé könyvet adnak, mert miként a test, ugy a lélek is meghal kellő táplálék nélkül. S mégis hányan nem élvezik a léleknek ezt az örömét. A mi falusi embereink jó részt tudnak olvasni, s olvasnának is ha volna mit. Adjunk nekik hasznos olvasni valót. Az elolvasott s félretett könyveket, a mult évekről összegyűjtött szépirodalmi ujságokat küldjük a Dávid Ferencz Egylet választmánya nő tagjaihoz: Kriza Jánosné alelnök, Boros Györgyné, Ferencz Józsefné, Haller Rezsóné, Pataki Istvánné ő nagyságáékhoz Kolozsvárra, mint a kiket a választmány megbizott, hogy a jótékonyság eme nemes munkájában közreműködjenek.

Értesítés. A kereszturkőri fiók-egylet tagjait van szerencsém értesíteni, hogy a választmány febr. 6-án, d. e. 10 órakor, Sz -Kereszturon, az áll. tan. képezde torna helyiségében felolvasást rendez. Felolvasnak Borbély Sámuel és Német István aai. Közreműködik Gyórfi Ferencz vezetése alatt az egyházköri dalkör. Ez értesítésen kívül külön meghívók nem bocsájtatnak ki. — Sz.-Keresztur, jan. 19. 1889. Barabás Lajos, f. e. titkár.

Szentábrahámí levél. Tkts. Szerkesztő úr! Valami benső szózat ösztönöz értesíteni a tkts. szerkesztő urat arról, hogy haladunk mi is. Ugyanis, a szentábrahámí mindkét nembeli ifuságból s néhány ifu nős székely emberből kántor-tanító Tóth Vilmos, buzgó lelkészünk Péterfi Mihály segítségével még ezelőtt 3 évvel dalegyletet alakított s azóta — kevés időközzel — szorgalmasan vezette. Én csak ez évben vettem tudomásul, mily figyelemre méltó tevékenységet mutatott fel és mily fontos szerepet játszott az előbbi években is. Nem csekély fáradsággal gyakorolta őket a tanító műténekekben és pedig három szólamu egyházi, halotti és világi dalokban, mindannyit három szólamban. Három szólamu világi dalokkal s szavalatokkal egybekötve tánczvizalmat rendezett s az ezekből begyűlt jövedelem jótékonycélokra fordított; nevezetesen: a templomi orgona kijavítására 20 o. é. forintot ajándé-

kozott a dalkör. Azon fölül templomi közös használatra 10 darab énekes könyvet és az iskola egyik termébe fali órát vett saját pénztárából.

Ezen dalkör ez évben is felállított és szép sikerrel működik. Karácson első napján három szólamban a tanító vezetése alatt lélekemelőleg énekelte az „Unitárius Közlönyből” „Folyna mindig vigan életünk” cz. s egy más egyházi éneket. Karácson előtti vasárnapokon is egy párszor isteni tisztelet alatt szerepelt hasonlólag 3 szólamban. Dalköri gyűléseiken szavalatban is gyakorolják magukat, melyben utasítással helybeli lelkész és tanító-szolgálnak, kik ezutánra még felolvasásokat is ígértek tartani. Az önk. kör virágzásáért s a fenntemlitett nemes czélok kiviteléért első sorban Tóth Vilmos kántor-tanítónak, mint az egylet vezetőjének mondható nyilvános köszönet, ki ezen dalkört már a megelőző években megteremtette volt. Továbbá helybeli lelkész és köztanító atyánkfának, mint pártolóknak, s a haladni kívánó lelkes ifjuságnak.

A mint ezen jó reménységgel biztató dolgokról tiszta tudomást szereztem, nem tehettem, hogy mindezekről t. szerkesztő urat ne értesítsem.
s . . . né.

Ezekhez a sorokhoz mi meleg üdvözetünket csatoljuk, mely illeti a vezetőket s a jóért és nemesért lelkesedő székely atyánkfiait. Építse nek magoknak élő Siont s abból szálljon dics énekek szép összhangban az egek Urához, hogy a kik látják örvendezzenek és dicsőítsék a menyeyei atyát.

A polgárdii (Fehérm.) új unitárius egyház tagjai új erővel, ritka buzgóságot fejtenek ki a vallás-erkölcsi élet mezején. Karácsonra megérkezett lelkészük: Simó János s benne megtalálták irányadójukat és vezetőjüket. Ritka az a lelki öröm, a mellyel az ifju papot és szolgálatait fogadták. Hogy erről olvasóink fogalmat szerezhessenek, a „Székesfehérvár és vidéke” cz. lapból átvesszük a következőket:

Lelkész beiktatás Polgár din. Levelezőnk írja, hogy Polgárdira az új lelkész pár nappal az ünnep előtt megérkezett. Megérkezésekor a vaspálya állomásnál hivei közül mintegy huszan vártak rá s a legőszintébb tiszteletük kifejezése mellett örömmel fogadták s a fogadokon elébe jött bandérium kíséretében, berendezett lakására, Császár János házához szállították. Másnap, karácsony másodnapján d. e. 10 órakor vette kezdetét az ünnepélyes Istentisztelet. Egy alkalmi ének eléneklése után T. Derzsi Károly ur lépett a szószékre s elmondta fennkölt beiktató beszédét, felolvasta az új lelkészt a papi teendőkre felhatalmazó püspöki rendelvényt, azután felhívta az új lelkész urat tisztének teljesítésére, ki is azonnal a szószékre lépett s egy alkalmi imát mondott, mely után beköszöntőjét olyan szónoki hűvvel és tapintattal mondta el, hogy a hivek, nők és férjek majd mind hangos zokogásban törtek ki. Az elérzékenyülésig megható beköszöntő Istentisztelet befejezte után a két derék lelkész unitárius szertartás szerint az Ur szent vacsorájában részeltette a hiveket. Este közös vacsora volt, melyet szá-

mos pohárköszöntő fűszerezett . . . Ez a nap valódi örömnép volt a polgárdii unitáriusoknak . . . Másnap még a budapesti lelkész ur hivatalos dolgait végzendő, körünkben maradt s csak esti 5 óraker utazott el körünkből. Az új lelkész és hívei pedig azóta naponként eljárnak az imaházba; ő év utolsó napján este 5 óraker is hálaadó Istentiszteletet tartott az új lelkész ur s meglepő szónoklatot tartott a különböző vallásuakból összevegyült sokaság előtt. A polgárdii reformátusok előtt az új hálaadó Istentisztelet egészen újság s azért annyian jöttek, hogy sajnálatunkra mindannyinak helyet nem adhattunk; ugyanis a 200 személyre berendezett imaházban 430-an foglaltak helyet (már ki ülve, ki állva) telve az előszoba és még az udvaron is voltak. Így áll az unitáriusok ügye Polgárdin!“

A polgárdiak nem ismerték egyházi embereinket, nem ismerték egyházunk szervezetét. Mindenről kérik a felvilágosítást Gyönyörűség látni — írják nekünk — hogy minden unitáriusnak a kezében énekes könyv van az imaházba beléptekor, s még nagyobb gyönyörűség hallani, milyen lelkesedéssel énekel mindenki, szegény és gazdag, ifjú és öreg. Eddig elé száznál több énekes könyvet szereztek. Midőn az unitárius hívek vallásos életét ezekben bemutatjuk, nagy örömünkre válik a felmentése annak, hogy a polgárdii más vallásu hívekkel u. m. ev. ref. és róm. katolikusokkal jó békességben élnek. Ezek nemcsak eljönnek imaházukba hanem készek pénzsegedelmet is nyújtani egyházuk költségei fedezésére. — Óhajtuk, hogy ez a pünkösztől lelkesedés ne muljék el s erősen kívánjuk, hogy híveink őrizzék meg a békességet más vallásu testvéreinkkel.

Méltó elismerésben. részesítette Kisgyörgy Sándor unitárius lelkészt a székelyudvarhelyi főreáliskola tanári kara. A lelkész urnak Vargyasra történt eltávozása felett sajnálatát fejezte, mint a ki sok éven át lankadatlan buzgósággal, valódi szak ismerettel és odaadással tanította a főreál isk. unitárius tanulóit. A nyilatkozatot Dr. Solymosi Lajos ig. helyettes és Dr. Vajda Emil tanárkari jegyző irták alá.

Köszönet nyilvánítás. Lapunk jó barátai és pártfogói az új évrer is meghozták szives áldozatukat, a mennyiben mint alapító vagy rendez tagok a lap költségei fedezéséhez hozzájárultak: Lukácsi István ur, Torda 1 frt 20 kr. Pataki Istvánné önga 1 frt. Székely Sándorné önga 1 frt és az „U. Közlöny“ I. évf. Gyulay László ur 70 kr. Gróf Bethlen Gézáné, Nagy Elekné 1 frt 20 kr. Sárdi Imre ur, Kövend 1 frt 20 kr. Fodor Domokos ur, Torda 1 frt 20 kr. Gerjovich Józsefur, Baranya-Somkerék 1 frt 20 kr. Gábor Mihály ur Al-Jára 2 frt 40 kr. Musnai Józsefné, Dicső-Szt.-Márton 1 frt 20 kr. Gál Lajos ur, Kövend 1 frt 20 kr. Székely Dénes ur, Koppánd 1 frt 20 kr. Dr. Jéger Kálmánné, Szatmár 1 frt 20 kr. Fogadják hálás köszönetünket.

Lapunk I-ső évfolyamából teljes példányokkal szolgálhatunk. —

Hazánk és a külföld.

A „Magyar Közigazgatás“ cz. Budapesten megjelenő, jelesen szerkesztett közigazgatási hetilap a „Községi közigazgatásról“ szóló cikkében a „Dávid Ferencz Egylet“, s különösen az „Unitárius Közlöny“ munkásságáról így ír: „Az emberiség, sőt egyes nemzetek műveltségének letéteményesei hosszú százakon át kizárólag az egyházak voltak; ma azonban a feladat — bár az egyházaknak a vallás-erkölcsi eszmék terjesztésében hivatásuk még mindig kiváló — szétterjed az ember egészére s abban lényeges feladat jutott éppen a községek élén álló vezetőknél is. Ha e kérdések felett gondolkozunk, azon meggyőződésre jutunk, hogy közművelődési és közerkölcsiségi feladataink megoldását, sőt nemzeti missionk teljesítését is legbiztosabban csak úgy érhetjük el, ha politikai szervezetünk teljes fog az egyházzal s vállvetve küzdünk közös jólétünkért.

„Nem czélunk a különböző egyházaknak ez irányban hivatása felett bírálatot tartani; éppen nem akarjuk egyiket a másik fölé emelni, de mert a napokban kezünkhöz jutott egy kisebb, elszigetelt, számra igen csekély felekezetnek közlönye, mely hasonló kérdésekkel foglalkozik, időszerűnek látjuk elmélkedésünk körébe bevonni. Sokat olvastunk és hallottunk az erdélyi részekben megfészelt unitáriusokról, mely keresztény felekezet leginkább székelyek között számolja hiveit. Ezen felekezet közlönye jutott kezünkhöz, melyben a külső rend és a vallás-erkölcsi eszmék istápolása valóban megragadólag van minden számában tárgyalva.

„E vagyoniilag nagyon szegénysorsu felekezet hiveinek nem lehet oly kevésük, melyből megtakarítani s a közművelődés oltárára áldozni ne tudnának; nincs az a közcél, melynek érdekében ne buzgólkodnának. Pontos fizetői az államnak és egyházuknak minden kényszer nélkül; szervezik községeiket s papjaikkal egyetértve intézik községük ügyeit. Ez nyílt titka annak, hogy ott az országgal egyik szélén, Románia szomszédságában, miképp tudták az évszázak viharai között is fentartani magyarságukat s hogyan áll oly szilárdon annyi idegen ajku nemzetiség között ma is a székelység.

„Az „Unitárius Közlönyből“ látjuk, hogy az egyházi személyek közreműködésével, a politikai községekben könyvtárakat hoznak létre és pedig igen csekély erők és eszközök összerakásával s azzal a községi lakosok társadalmi szellemét, vallási erkölceit s közügyeiknek vezetését emelik és segítik elő. Bár csak ily szellem lengené át és forrasztaná össze a haza minden községének lakócsait! De lássuk, hogy e felekezet miként hozza összefüggésbe a vallási adminisztrációt a község közigazgatásával, hogy ebből egy a vallás-erkölcsnek, mint a politikai adminisztrációnak haszna van.

„A gyermeknevelésen kezdik. Kisdédóvokat (mi vasárnapi iskolának nevezük. Szerk.) állítanak fel s azok vezetését az egyházi személyekre bízzák; havonta rendszeren egy vasárnapon a gyermekek kedélye és értelmi világához alkalmazott egyházi beszédek tartanak: a felnötteket a vasárnap délutáni isteni tisztelet után oktatásban részesítik, melyen a vallás és haza szeretetét erősítik meg szíveikben. Ennek következése aztán az a lélekemelő látvány, mely a székely községekben észlelhető. Vasárnap az ifjuság kora reggel talpon van és mindenik szorgalmasan tisztogat. „Mintha falujok éppen az egykori Jeruzsálem volna, s mintha a mester eljövételét várnák! A ház környéke tiszta, hogy a napok királynéja még az utcán se lásson olyant, a mi köznapi. A munkának nincs vége itt, nem áll meg itt“ stb. (Az „Unit. Közl.“ 11-ik számából „Gyermekek vasárnapja cz. cikkből hosszabb idézet.)

„Mint látjuk ezek a közegészségügyi törvény és szabályrendeletek és bíróság, fenyegetések nélkül is megértik a köztisztaságot. Ily csemetékből csakis példás és erkölcsös helyhatósági előljárók válhatnak. . . . Ha a községek politikai előljárói az egyházi előljárókkal e cél eléréseért összefognak, akkor a községek anyagi és szellemi felvirágzása biztos remélhető. Ne feledjük: boldog állam csak a virágzó községek jólétén épülhet fel.“

A gyermeket ápolni kell. Egy asszonyt bévádoltak, hogy gyermekét nem ápolta kellőleg s e miatt meghalt. Az ügy vizsgálat alá vétetett s a magyar kir. legfőbb ítélő szék (Curia) az anyát emberölés vétsége miatt egy évi fogházra ítélte. (M. K.)

Ki protestáns? Erre a kérdésre egy anglikán, tehát angol katolikus pap így felel: „minden proféta, az igazságnak minden hirdetője eleitől fogva protestáns volt — vagyis kénytelen volt felemelni tiltakozó szavát kora büne és gonoszsága ellen. Azok a hamis proféták a kik békességet hirdetnek, akkor a mikor nincs béke — nem protestánsok, de a ki fenhangon hirdeti, hogy a gonosznak nincs s nem lesz békessége, ez e tette által protestáns. Maga a törvény is protestáns, a mikor azt mondja „ne tedd.“ Igaz, hogy olyan protestantizmus is van, a mely nem egyéb tagadásnál, de igazi protestantizmus az igazságnak az a kijelentése, a mely önként magával hozza az ellenzését mindannak, a mi az igazsággal ellenkezik.“

Irodalom.

Tréfás szavalmányok gyűjteményét közli Orbók Mór, nőképezdei tanár Pozsonyban. A gyűjtemény egy csinos könyv, melyben legjelesebb költőink: Petőfi, Arany, Tompa, Garay és Tóth Kálmán szép arcképe, rövid életrajza után vig költeményeik vannak csoportosítva. A szavalni szerető ifjúság sok mulatságot nyerhet e kis könyvből. Melegen tudjuk ajánlani. Ára 50 kr.

A hirlapirodalom hazánkban is valódi hatalommá nőtte ki magát. A múlt évben magyar nyelven megjelent 561. Ebből napilap 21. időszaki 160. Szerkesztőségünkhez nagyobbára csere képpen küldetnek az alább nevezettek:

Keresztény Magvető, szerk. és kiadják Péterfi Dénes és Kovács János Kolozsvárt. A f. évvel a 26-ik évfolyamot kezdi. Mint tudományos folyóirat egyedüli mivelője hazánkban a theológiának. Előfizetési díja egész évre csak 2 frt. Melegen ajánljuk olvasóinknak.

A „Sárospataki lapok“ a hires „Sárospataki füzeteknek“ méltó utódja az igazság szabad keresésében és bátor hirdetésében. Heti lap. Ára: 6 frt. Szerkeszti Radácsi György. — A „Sárospataki ifjúsági közlöny“ egy hónapban kétszer jelenik meg, évi 1 frt 75 krért s mint ifjúsági lap. Becsületére válik a theol. akadémiának.

Az „Evangelikus Egyház és Iskola“ Trsztyénszky Ferencz szerkesztésében Pozsonyban most lépett 7-ik évfolyamába. Változatos tartalmu heti lapja az evangelikus egyháznak. Ára egész évre 6 forint.

„Közmevelődés“, az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye, mely most XII. évfolyamába lépett. Szerkeszti Dr. Fodor József Gyulafehérvárt. Ára 4 frt.

„Magyar közigazgatás“ Boncza Miklós ügyvéd szerkesztésében Budapesten (Sebestyén-tér 6 sz.) jelenik meg hetenkint. Megérdemelné, hogy minden községben meglegyen, mert valóban a községekben előforduló törvénykezési, igazgatási s hasonló kérdésekben sok nélkülözhetlen utasítást ad, a mellett, hogy törvényrendeleteket is közöl. Ára 8 frt egy évre. — „Iskolai szemle“ megjelenik Nagy-Kanizsán, szerk. Adorján Miklós. Ára 3 frt. „Népujság“ politikai és vegyes tartalmu lap Egerben. Megjelenik minden csütörtökön. Szerkeszti Luga László. Ára 2 frt.

Uj lapok: „Egyetemes közoktatásügyi szemle“ (havi) első száma Dr. Jancsó Benedek szerkesztésében sokat ígérő tartalommal jelent meg. Ára 4 frt. — „Apostol“ Grátz Mór kolozsvári ev. lelkész havi lapja — melyet már jeleztünk — első számával velünk rokonnak vallja s bizonyítja magát. Sántha Károly ev. lelkész ur lendületes költeménnyel nyitja meg s Grátz barátunk többek közt megkezdi közlését a Dávid F. E.-ben Lutherről tartott falolvasásának. Az első szám gondosan van szerkesztve. Ára 2 frt. „Evang. Népiskola“ Kapni Gyula és Papp József szerkesztésében Sopronban léptetett a tanügyi szolgálatába. Ára 3 frt. Az új harcosokat ajánljuk olvasóink figyelmébe.

Protestans egyházi és iskolai lap, a legrégebb magyar protestans heti lap. Megjelenik Budapesten. A f. év végéig Dr. Ballagi Mór volt tulajdonosa és szerkesztője. Harmincz év alatt sokáig egyedül, s mindig első helyen lépett sikra az egyéni meggyőződés és a józan liberalismus védelmére. Hazánkban a valláserkölcsi, az egyházi és iskolai élet újabb fellendülésében nem csekély része volt ennek a lapnak s szerkesztőjének. Az új évtől kezdve Szóts Farkas theologiai tanár, már több év óta munkatársa, vette át. A programot némileg megváltoztatva, de ugyanabban a szellemben igéri szerkeszteni a lapot, mint kitűnő előde. Egész évre 9 frt.

A külföldi lapok közül terünk szűk volta miatt csak az unitáriusokat soroljuk fel:

Angliában az „Inquirer“ (heti lap), mely Londonban 1842-ben alapítottott, a szabadelvű unitarismus szószólója. Ezzel rokon szellemű a Manchester városban megjelenő „Unitarian Herald.“ Conservativ, de sok gyakorlati hasznot szerző a londoni „Christian Life.“ Ez a három az irányadó heti lap. Becses a „Sundayschool Helper“ (Vasárnapi iskolai segítő) cz. havi lap, mely az iskolában tanítható leckeiket közöl. A „Young days“ kitűnő képes gyermek-lap. Mindenik londoni. Van egy walesi s egy írlandi lapjuk, tehát összesen 7.

Amerikában a „Christian Register“ ugyanabban az évben alapítottott, a melyben az Inquirer s azzal egy irányban halad, de terjedelmesebb. „Unitarian Review“ az amerikaiak „Keresztény Magvetője“, melyet már három év óta Allen József Henrik hazánk kitűnő barátja szerkeszt igazán jelesül. A jelen évvel a 31-ik kötet kezdődik. A „The Unitarian“ most három éve alapítottott s ma 6000

előfizetője van. Ha valamely lapot mintául kellene vennünk, az kétségen kívül a „Unitarian“ lenne. Ára egy évre egy dollár. „Our best Words“ (Legjobb szavaink) népszerű lap. „Every other Sunday“ kitűnő illusztrált ifjusági kétheti lap. „Unity“ szintén heti. „Lend a hand“ (fogjunk kezét) a philanthropia derék havi lapja a Hale Eduard szerkesztésében.

Tizenhét év Erdély történelméből című műre előfizetésre hívja fel a hazáját és multját szerető közönséget Ürmössy Lajos ur. A mű két kötetben fog megjelenni s a forradalom utáni 17 évet tárgyalva. A két kötet négy frt, melyből két forint előre fizetendő. Erre az évre egy kötet esik. Az író nagy előnyben részesíti az olvasó közönséget s méltán reméli, hogy a tárgy s a munka a megérdemelt pártolásban fog részesülni. Olvasóinknak melegen ajánljuk, hogy jelentkezzenek. Szerkesztőségünk szívesen kézbesíti a bejelentett neveket.

Dávid Ferencz Egylet kiadványai:

Felolvasások. Dr. Brassai Sámueltól: A jövő vallása; Vallás és hit; Melyik az igazi tudomány? mindenik értekezés külön-külön 10 kr. A három értekezés kapható egy füzetben: Nézetek a vallásról czimen. Ára 30 kr. postán küldve 35 kr.

Kőváry Lászlótól. A Keresztény család hivatása. Ára 6 kr.

Dr. Hegedüs Istvántól: A hallhatatlanság kérdése a klasszikus irodalomban. Ára 10 kr.

Kelemen Alberttől és Ürmösi Kálmántól a vallástanítás kérdése a nép- és vasárnapi iskolákban. Két értekezés egy füzetben. Ára 20 kr.

Unitárius Közlöny havi lap I. kötete 1 frt 20 kr.

Kaphatók az egyleti titkárnál, Kolozsvárt.

Halottak emléke.

Kiss Mihály | árkosi pap s ny. esperes, az unitárius lelkészi kar egyik ékessége, ki mint pap, kitűnő, mint ember, páratlan jó szívé, mint apa a jóság és szeretet: 81 évig volt áldása övéinek, büszkesége egyházának s hasznos polgára hazájának, f. hó 21-én Árkoson jobb létre szenderült. Fia Kiss Sándor laborfalvi unitárius lelkész; leányai homorod-almási lelkész Sándor Lajos neje, s székely-kereszturi igazgatótanár Sándor János neje, 19 unoka és több dédunoka gyászolják. Mielőtt érdeme szerint méltathatnók hasznos életét, ez alkalommal mély részvétünknek adjuk kifejezését. Legyen nyugalma csendes!

Kovács Mihály. Született H.-Almásan 1814-ben. Atyja módos

székely gazda volt. Tanulását Arkoson kezdette, hol bátyja iskolamester volt. Az iskolamester rábeszélésére atyja 9 éves korában vitte a székely-kereszturi unitárius algymnasiumba. Kolozsvárra ment 1833 őszén, hol szép eredménnyel végzett. 1837 ben kinevezték Tordára iskolafőnöknek, 1839-ben Kis-Solymosra Molnár Miklós mellé segéd-papnak. 1840-ben Tarcsafalvára papnak. Itt házasságra lépett gagyzi születésű özv. Miklósi Máriával. 1843-ban. Zsákodra s onnan 1850-ben Solymosba jött rendes papnak, hol neje 1851-ben meghalt. 1861-ben nőül vette, most már özvegyét, Sipos Sárát, kitől Isten kilencz gyermekkel áldotta meg. 1859-ben bölöni papnak is meg volt választva, de a választás első ízben megsemmisítettett. Ujra megválasztották, de nem fogadta el, mivel nem kapta egyedül ő a szavazatokat.

A kereszturi egyházkörben jegyzőnek választatott 1869-ben, június 15-én. Esperesnek választatott 1874-ben január 7-én.

Mint pap : nagy szónok nem volt, azonban munkái velősök, bölcselők voltak, telve bibliai, történelmi ismeretekkel, példákka. Különösen nagy mestere volt a rögtönzésnek. Beszédein alig lehetett észrevenni, hogy azok nem kidolgozott munkák. A hol pap volt, az eklézsiákat anyagilag mindenütt emelte. Kis-Solymosban egy harangot öntetett, orgonát készítettett s az eklézsiának 1300 frt alaptőkét teremtett. Hívei nagyon szerették egyszerűségéért.

Mint esperes : hivatalos teendőit nem siette el. Expedíciója lassu volt, de azért még is mindent eligazitott. Partot mosó lassu viz volt. Nagy volt különösen igazságérzete és ítélő tehetsége. Sokszor a legbonyolultabb ügyeket az érdekeltek bámulatára és meglegedésére intézte el. Keveset beszélt, de szava mindig nyomós és döntő volt. Az egyházi hivatalnokokat, mint gyermekeit, szerette, pártolta. Papok, mesterek és hívek kivétel nélkül szeretve tisztelték.

Mint ember : a becsületességnek megtestesült példányképe volt. Minden tekintetben határozott ellenzéki volt. Nagyon szerette az országgyűlés ellenzéki férfait s azoknak beszédeit, viselt dolgait nagy figyelemmel kísérte. Utálta a meggondolatlan, könnyelmű és különösen brutális embereket. Önérzetesen beszélt, hogy soha egyetlen gyermeket sem verte meg. Utódai számára tisztességes vagyont hagyott, mi jele annak, hogy takarékos és munkás ember volt.

A forradalomkor mindenéből kirabolták M-Zsákodon. Sokszor mondotta, hogy az oláhok tánczoltak rajta. Az oláhok kényszerítették Oláh-Zsákodra temetni menni, mivel az oláh pap a táborban volt. Már

az oláhpapi öltönyt reá és a füstölőt kezébe akarták adni, hogy a temetést oláh ritus szerint végezze, de ő kifogott a hallgatóságon. Az udvaron levő rabolt borból az oláhokat leitatta s ekkor lóra ülve hazamenekült.

Az első helyet, a szerepvitelt, a vezérséget kerülte, a nagyobbak társaságát sem igen kereste, legjobban találta magát a hozzá hasonló emberekkel. Netaláni megtámadóit nagylelkűséggel, finom bánásmóddal letudta fegyverezni. Egyáltalában olyan ember volt, hogy ötét nem szeretni, nem tisztelni lehetetlen volt. Hosszasan tartó betegség után halt meg október 4-én. Temetése a legnagyobb részvét mellett ment végbe. Katona Sándor énekvezér vezette az énekkart s oratiót e sorok írója tartott. Hült porai Augustinovich Pál sirja közelében helyeztettek el a kis solymosi temetőben.

Raffaj Domokos.

Nyilvános nyugtázás.

Első közlemény.

A Dávid Ferencz Egylet pénztárába fizettek:

Rendes tagok 1888-ra: Sándor Gergely 1887—88. Derzs. Debreczeni Sándorné, Káhlé János, Váradi Károlyné, Dr. Ferencz Ákos, Özv. Árkosi Lajosné 1885—88, Pataki Istvánné, Dézsi Mihály 1887—88, Lichtig Adolf, Osváth Gerő 1887. Kolozsvárt. Bedő Sándor S.-Köröspatak, Pál Mózes Szováth, Orbok Mór Pozsony, Gál Kálmán Szekszárd, Farkas József S.-Szt.-Király, Augstein Gyula, Kriza Ilona 1887—88 Kolozsvár, Barabás Sándor, Lófi Elek, Nagy István Bölön, Gyertyánfi Emil, Zsigmond Áron, Benedek Lajos, Kovács Károly Brassó. Dombi János 1885—87. Datk.

Bágyi Kálmán, pénztárnok.

(Folyt. köv.)

TARTALOM.

A rossz hideg. (Költ.) Rédiger	Minden napra egy gondolat . . .	37
Gézától	Egyleti élet és munkásság . . .	39
Kepe megváltás. Kovács Antal . . .	Hazánk és a külföld.	43
Temetőben. (Költ.) Sántha Károly . .	Irodalom	44
Az amerikai unitáriusok munkálkodása. B. Gy.	Halottak emléke	46
Egy falusi este	Nyilvános nyugtázás	48

Nyomatott Gámán János örököseinél Kolozsvártt (Bel-középutcza).